Westelijke Randweg 1, Overveen (gemeente Bloemendaal)

Een bureauonderzoek

H.G. Pape-Luijten

ADC ArcheoProjecten

Colofon

ADC Rapport 4908

Westelijke Randweg 1, Overveen (gemeente Bloemendaal).
Een bureauonderzoek.

Auteur: H.G. Pape-Luijten

In opdracht van: Peutz

© ADC ArcheoProjecten, Amersfoort, 29 mei 2019
Foto's en tekeningen: ADC ArcheoProjecten, tenzij anders vermeld

Status onderzoek: concept

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.
ADC ArcheoProjecten aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend
uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

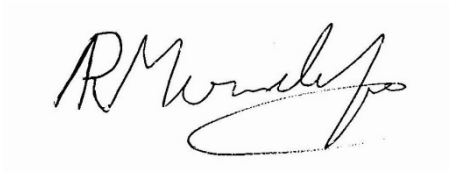

Autorisatie:
R.M. van der Zee

ISSN 1875-1067

ADC ArcheoProjecten
Postbus 1513
3800 BM Amersfoort
Tel. 033-299 81 81
E-mail info@archeologie.nl

Inhoudsopgave

Samenvatting 4
1 Inleiding en administratieve gegevens 6
2 Bureauonderzoek 8
2.1 Doelstelling en vraagstelling 8
2.2 Methodiek 8
2.3 Resultaten 8
2.4 Gespecificeerde verwachting en conclusie 14
3 Aanbeveling 16
Literatuur 17
Geraadpleegde websites 18
Lijst van afbeeldingen en tabellen 19

Samenvatting

In opdracht van Peutz heeft ADC ArcheoProjecten in mei 2019 een bureauonderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van (mogelijke) archeologische waarden op de locatie Westelijke Randweg 1 in Overveen, gemeente Bloemendaal. De aanleiding van het onderzoek is de voorgenomen sloop van de bestaande bebouwing ter plaatse en de nieuwbouw van een woongebouw. Hiervoor is een bestemmingsplanwijziging noodzakelijk.

Gelet op de verwachte bodemopbouw in het plangebied en de onderzoeksresultaten aan de Korte Verspronckweg 7-9 is het mogelijk dat er zich archeologische waarden in het plangebied bevinden:

- Op basis van het bureauonderzoek worden allereerst nederzettingsresten verwacht in de top van het zand van de strandvlakte (indien deze afzettingen aanwezig zijn en er niet sprake is van getijde-afzettingen zoals ook aan de Korte Verspronckweg 7-9 het geval was), uit de periode vanaf het Laat-Neolithicum (toen de strandvlakte gevormd werd) tot in de IJzertijd (toen de veengroei in de strandvlakte begon). Voor deze periode geldt dan ook een middelhoge verwachting;
- In de top van het bovenliggende veenpakket, indien deze geoxideerd/veraard is, kunnen archeologische resten aangetroffen worden uit de periode Late IJzertijd – Romeinse tijd. Voor deze periode geldt dan ook een middelhoge verwachting;
- In de Middeleeuwen en het grootste deel van de Nieuwe tijd lag het plangebied ter plaatse van weiland en was onbebouwd. Voor deze periode geldt dan ook een lage verwachting.
- In het oostelijk deel van het plangebied is sprake van een gedempte tankgracht uit 1944.

De beperkte beschikbare gegevens laten niet toe het complextype en de omvang van de verwachte resten nader te specificeren, noch is het bekend in hoeverre er sprake is van bodemverstoringen in het plangebied. De aard en omvang van eventuele bodemverstoringen kan alleen maar vastgesteld worden middels een veldtoets van de in dit bureauonderzoek uitgesproken archeologische verwachting.

ADC ArcheoProjecten adviseert om een inventariserend veldonderzoek uit te voeren door middel van een verkennend booronderzoek. Het doel van dit onderzoek is de op basis van het bureauonderzoek opgestelde gespecificeerde verwachting aan te vullen en te toetsen. De exacte invulling van de werkzaamheden dient te worden vastgelegd in een Plan van Aanpak (PvA).

Wij wijzen erop dat de bevoegde overheid op basis van dit rapport een selectiebesluit neemt. De mogelijkheid bestaat dat dit selectiebesluit afwijkt van het door ons opgestelde advies.

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Periode	Afkorting	Tijd in jaren	
Nieuwe tijd:	NT	1500 - heden	
Middeleeuwen:	XME	450 – 1500 na Chr.	
Late Middeleeuwen	LME		1050 - 1500 na Chr.
Vroege Middeleeuwen	VME		450 - 1050 na Chr.
Romeinse tijd:	ROM	12 voor Chr. – 450 na Chr.	
Laat-Romeinse tijd	ROML		270 - 450 na Chr.
Midden-Romeinse tijd	ROMM		70 - 270 na Chr.
Vroeg-Romeinse tijd	ROMV		12 voor Chr. - 70 na Chr.
IJzertijd:	IJZ	800 – 12 voor Chr.	
Late IJzertijd	IJZL		250 - 12 voor Chr.
Midden-IJzertijd	IJZM		500 - 250 voor Chr.
Vroege IJzertijd	IJZV		800 - 500 voor Chr.
Bronstijd:	BRONS	2000 - 800 voor Chr.	
Late Bronstijd	BRONSL		1100 - 800 voor Chr.
Midden-Bronstijd	BRONSM		1800 - 1100 voor Chr.
Vroege Bronstijd	BRONSV		2000 - 1800 voor Chr.
Neolithicum (Jonge Steentijd):	NEO	5300 – 2000 voor Chr.	
Laat-Neolithicum	NEOL		2850 - 2000 voor Chr.
Midden-Neolithicum	NEOM		4200 - 2850 voor Chr.
Vroeg-Neolithicum	NEOV		5300 - 4200 voor Chr.
Mesolithicum (Midden-Steentijd):	MESO	8800 – 4900 voor Chr.	
Laat-Mesolithicum	MESOL		6450 - 4900 voor Chr.
Midden-Mesolithicum	MESOM		7100 - 6450 voor Chr.
Vroeg-Mesolithicum	MESOV		8800 - 7100 voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd):	PALEO	tot 8800 voor Chr.	
Laat-Paleolithicum	PALEOL		35.000 - 8800 voor Chr.
Midden-Paleolithicum	PALEOM		300.000 – 35.000 voor Chr.
Vroeg-Paleolithicum	PALEOV		tot 300.000 voor Chr.

Bron: Archeologisch Basis Register 1992

1 Inleiding en administratieve gegevens

In opdracht van Peutz heeft ADC ArcheoProjecten in mei 2019 een bureauonderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van (mogelijke) archeologische waarden op de locatie Westelijke Randweg 1 in Overveen, gemeente Bloemendaal (afb. 1 en 2). De aanleiding van het onderzoek is de voorgenomen sloop van de bestaande bebouwing ter plaatse en de nieuwbouw van een woongebouw. Hiervoor is een bestemmingsplanwijziging noodzakelijk.

Sinds 1 juli 2016 is de Erfgoedwet in werking getreden en is de Monumentenwet 1988 komen te vervallen. De bepalingen van een deel van de Monumentenwet zijn opgenomen in de Erfgoedwet. Het deel dat betrekking heeft op de besluitvorming in de fysieke leefomgeving gaat over naar de toekomstige Omgevingswet. Vooruitlopend op de datum van ingang van de Omgevingswet zijn deze artikelen te vinden in het Overgangsrecht in de Erfgoedwet, waar ze ongewijzigd van toepassing blijven zolang de Omgevingswet nog niet van kracht is. Op grond van de Erfgoedwet moeten archeologische (verwachtings)waarden gewaarborgd zijn in het bestemmingsplan. In het vigerende bestemmingsplan ‘Overveen 2013’, dat op 27 juni 2016 door de gemeente Bloemendaal deels onherroepelijk is vastgesteld, heeft het plangebied de dubbelstemming Waarde – Archeologie 6.[1] Volgens de hierin opgenomen bestemmingsregels is archeologisch onderzoek verplicht voor grondroerende ingrepen groter dan 1.000 m^2 en dieper dan 100 cm –mv.

Omdat de archeologische vrijstellingsgrenzen (mogelijk) worden overschreden dient de initiatiefnemer in het kader van de bestemmingsplanwijziging een rapport te overleggen waarin naar oordeel van de bevoegde overheid de archeologische waarde van het plangebied voldoende is vastgesteld. In het kader van dit proces heeft het in dit rapport beschreven onderzoek plaatsgevonden.

In Nederland dient het vaststellen van de archeologische waarde van een plangebied te gebeuren op grond van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 4.1).[2] Gemeenten kunnen hierop aanvullende uitvoeringskaders vaststellen. Behalve op de KNA is de uitvoering van het onderzoek tevens gebaseerd op de richtlijnen voor archeologisch onderzoek in de gemeente Haarlem.[3]

[1] http://www.ruimtelijkeplannen.nl/

[2] SIKB 2016.

[3] Gemeente Haarlem 2014.

De volgende administratieve gegevens zijn van toepassing:

opdrachtgever:	Peutz Mw. I. Kalverboer Postbus 696 2700 AR ZOETERMEER Tel.: 079 3470358 E-mail: i.kalverboer@peutz.nl
fase AMZ-cyclus:	bureauonderzoek
aanleiding:	bouw woongebouw
locatie:	Westelijke Randweg 1
plaats:	Overveen
gemeente:	Bloemendaal
provincie:	Noord-Holland
kadastrale gegevens:	gemeente Bloemendaal sectie E nummers 2569 en 2571
kaartblad:	25A (1:25.000)
oppervlakte plangebied:	4.752 m^2
coördinaten:	NW: 102.857 / 489.896 W: 102.832 / 489.862 O: 102.959 / 489.849 ZO: 102.956 / 489.812
bevoegde overheid met contactgegevens:	Gemeente Bloemendaal Bloemendaalseweg 158 2051 GJ Overveen Tel.: 14 023 E-mail: onbekend
deskundige namens de bevoegde overheid met contactgegevens:	Gemeente Haarlem Bureau Archeologie Mevr. A.C. van Zalinge / dhr. P.A.M.M. van Kempen Vrouwenstraat 12 2011 JV Haarlem Tel.: 023 5115030 E-mail: a.v.zalinge@haarlem.nl / pammvankempen@haarlem.nl
Archis-zaaknummer:	4699608100
ADC-projectcode:	4200490
auteur:	H.G. Pape Luijten MA
projectmedewerker(s):	n.v.t.
autorisatie:	R.M. van der Zee
periode van uitvoering:	mei 2019
beheer en plaats documentatie:	ADC ArcheoProjecten bv, Amersfoort
beheer en plaats digitale documentatie (e-depot):	https://doi.org/10.17026/dans-258-f5yj

2 Bureauonderzoek

2.1 Doelstelling en vraagstelling

Het bureauonderzoek vormt de eerste stap in het vaststellen van de archeologische waarde van het gebied. Het doel van bureauonderzoek is het aan de hand van schriftelijke bronnen verwerven van informatie over bekende en/of verwachte archeologische waarden in het plangebied, om daarmee te komen tot een gespecificeerde, archeologische verwachting.

Voor het bureauonderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- *Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?*
- *Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek kan worden geadviseerd?*

2.2 Methodiek

Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 4.1 Landbodems, protocol 4002 Bureauonderzoek.

Tijdens het bureauonderzoek worden diverse bronnen geraadpleegd, wat leidt tot het opstellen van een gespecificeerde verwachting. De gespecificeerde verwachting kan worden beschouwd als een belangrijke conclusie van het bureauonderzoek, omdat hierin wordt aangegeven of archeologische waarden in het plangebied worden verwacht. Als dit het geval is, zal zo mogelijk de aard, de omvang, de diepteligging en de datering van deze waarden worden beschreven. Indien relevant zal de omvang worden weergegeven op een kaart.

2.3 Resultaten

2.3.1 Afbakening plan- en onderzoeksgebied, beschrijving huidig gebruik en vaststellen van de consequenties van het mogelijk toekomstige gebruik

Het plangebied beslaat een tweetal percelen aan de Westelijke Randweg in Overveen, gemeente Bloemendaal. De grenzen van het plangebied zijn gelijk aan de perceelsgrenzen. Het plangebied ligt ingeklemd tussen de spoorlijn en de Willem de Zwijgerlaan, een ventweg die parallel aan de Westelijke Randweg loopt.

Momenteel staan in het plangebied een bedrijfs-/opslagloods en een garage. De bedrijfs-opslagloods betreft de voormalige opslagloods voor verkeersborden van de Provincie. De loods beschikt over drie overhead inrijdeuren en een separate loopdeur die toegang biedt tot een hal met een vloeroppervlak van circa 132 m². De aangrenzende loods beslaat een vloeroppervlak van circa 180 m². Op het terrein bevindt zich tevens een garage/opslagloods met een gebruiksoppervlakte van circa 70 m², welke is opgetrokken uit betonelementen v.v. bitumineuze dakbedekking.

Het onbebouwde deel van het plangebied bestaat deels uit gras en deels uit verharding. Uit verhardingsonderzoek blijkt dat de verharding uit asfalt met een dikte van 12 tot 18 cm en daaronder veelal een puinlaag bestaat.[4]

In 2017 is in het plangebied een verkennend bodem- en verhardingsonderzoek uitgevoerd.[5] Uit dit onderzoek kwam het volgende naar voren:

- De zandige boven- en ondergrond is ten hoogste licht verontreinigd met diverse parameters.
- De puinhoudende bodemlagen bevatten asbest in een concentratie die ruimschoots onder de tussenwaarde blijven. De bodem op de locatie is naar ons inziens te beschouwen als onverdacht ten aanzien van het voorkomen van asbest.
- Het grondwater is ten hoogste licht verontreinigd met barium. Opgemerkt wordt dat barium veelal van nature in verhoogde concentraties aanwezig is.

[4] Hermelink 2017.

[5] ibid.

- Op een deel van de locatie is in het asfalt een teerhoudende oppervlaktebehandeling aangetoond. De overige onverdachte asfaltlagen zijn niet teerhoudend en komen eventueel in aanmerking voor (warm) hergebruik.
- In het fundatiemateriaal is een sterk verhoogde concentratie aan asbest aangetoond (hechtgebonden chrysotielasbest). Eventueel vrijkomend materiaal komt niet in aanmerking voor hergebruik.

In het kader van het onderzoek zijn gegevens met betrekking tot de aanwezigheid van ondergrondse kabels en leidingen opgevraagd bij het KLIC.[6] Uit de hierop ontvangen gegevens blijkt deze in het plangebied aanwezig zijn, met name aan de noordoostzijde. Hier bevindt zich een groot aantal elektriciteitskabels.

Het voornemen bestaat om aan de Westelijke Randweg 1 te Overveen een woongebouw te realiseren. De huidige bebouwing zal worden gesloopt. Deze plannen wijken echter af van het vigerende bestemmingsplan. Om de ontwikkeling mogelijk te maken dient gemotiveerd te worden dat de realisatie van het plan niet in strijd is met een goede ruimtelijke ordening. Er zijn nog geen concrete plannen voor de locatie, in die zin dat de toekomstige oppervlaktes en ontgravingsdieptes nog niet bekend zijn.

Van het plangebied zelf zijn onvoldoende archeologische en aardkundige gegevens beschikbaar om een uitspraak te kunnen doen over de archeologische verwachting. Daarom zijn tevens gegevens betrokken uit de directe omgeving, waarmee het onderzoeksgebied kan worden gedefinieerd als het gebied binnen een straal van 500 m rondom het plangebied. De begrenzing van deze zone is gebaseerd op het gegeven dat hierbinnen sprake is van voldoende informatie om een uitspraak te doen over de archeologische verwachting die representatief is voor het plangebied.

In het kader van de bestemmingsplanwijziging dient de archeologische verwachting van het plangebied inzichtelijk gemaakt te worden.

De consequentie van de uitvoering van de voorgenomen plannen kan zijn dat eventuele aanwezige waardevolle archeologische resten in de ondergrond mogelijk worden aangetast.

2.3.2 Beschrijving van de aardwetenschappelijke waarden

De geologische ontwikkeling van het plangebied hangt samen met de zeespiegelstijging in het Holoceen, vanaf circa 9000 jaar geleden. Vanaf circa 5000 jaar geleden trad, door de verminderde snelheid van de zeespiegelstijging, een westwaartse aangroei op van het strandwallensysteem, waarbij steeds een jongere strandwal ten westen van een oudere werd gevormd. Op de strandwallen ontstonden onder invloed van de wind lage duinen. Deze duinen zijn gevormd tussen 5000 en 1000 jaar geleden. In deze duinafzettingen komen vaak humeuze bodemhorizonten en dunne veenlagen voor. De westwaartse uitbouw ging door tot 2300 jaar geleden. De kustlijn lag toen ten westen van de huidige kust.

Door het strandwallensysteem drong de zee minder vaak door in het achterliggende gebied, waardoor onder invloed van grond- en rivierwater verzoeting optrad. Door de aanvoer van kwel- en grondwater in combinatie met de slechte afwatering ontwikkelde zich veen in het achter de strandwallen gelegen gebied. Ook in de strandvlakten, tussen de strandwallen, werd veen gevormd. Dit veen wordt gerekend tot de Formatie van Nieuwkoop. De veenvorming ging door tot het begin van de ontginning rond 900 AD. Dit veen wordt niet verwacht binnen het noordelijke deel van het plangebied aangezien het hoger op de strandwal ligt met oude duinen.

De kern Overveen bevindt zich grotendeels op een ingesloten strandvlakte, gelegen tegen de flank van de strandwal van Haarlem. De vorming van deze strandwal wordt gedateerd in circa 2300 voor Chr., in het Laat-Neolithicum.[7] De strandwal vormde, vanwege de hogere ligging, een gunstiger

[6] KLIC oriëntatiemelding 19O038293.

[7] Haans & Maarleveld 1981.

bewoningslocatie dan de relatief vochtige strandvlakte. In de strandvlakte kon veengroei optreden dat incidenteel overstoven raakte met zand vanaf het duin.

Vanaf 1000 AD trad kustafslag op, wat gepaard ging met het steiler worden van het kustprofiel. Er kwam meer zand ter beschikking, waardoor duinen konden worden gevormd. Die bereiken plaatselijk een hoogte van 30 tot 50 m. Deze duinen liggen gedeeltelijk over de oudere duinen heen. Sinds 1600 is de vorming van duinen sterk afgenomen door bosaanplant. De duinzanden en strandzanden worden gerekend tot de Formatie van Naaldwijk. Het Zandvoort Laagpakket binnen deze Formatie bestaat uit strandzanden en het Schoorl Laagpakket uit duinzanden.[8]

In het plangebied bevindt zich naar verwachting een opeenvolging van de volgende geologische niveaus, op basis van een geologisch boring die representatief is geacht om de globale bodemopbouw van het plangebied uit af te leiden[9]:

Boring B25A1909 (102.940 / 489.960, maaiveld 0,10 m –NAP):

Geologisch niveau	**Gemiddelde diepte top niveau (m t.o.v. NAP)**	**Omschrijving**	**Ouderdom / periode**
Formatie van Naaldwijk (Laagpakket van Walcheren)	-0,10	getijdenafzettingen	Holoceen
Formatie van Nieuwkoop	-0,55	veen	Holoceen
Formatie van Naaldwijk, (Laagpakket van Zandvoort)	-0,75	strandafzettingen	Holoceen

In bovenstaande beschrijving van de bodemopbouw zijn alle relevante geologische formaties en laagpakketten uit het Holoceen, zoals genoemd in voorgaande tekst, aanwezig. De boring – die circa 100 m ten noorden van het plangebied is gezet – toont allereerst een dik pakket strandzanden (in elk geval tot 5,9 m –NAP), behorende tot het Laagpakket van Zandvoort, matig fijn en sterk siltig aan de basis en matig grof en matig siltig vanaf circa 3,7 m –NAP. Daarop is een dunne laag veen gevormd, dat is afgedekt door mariene afzettingen van het Laagpakket van Walcheren, die in deze specifieke boring bestonden uit zandige, matig humeuze, sterk siltige klei.

Aan het maaiveld gelden de volgende aardwetenschappelijke gegevens:

Bron	**Informatie**
Vereenvoudigde geologische kaart van Haarlem 1:50.000[10]	veen, plaatselijk bedekt met een dunne laag IJ-klei, op strandwalzand
Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000[11]	bebouwing (niet geclassificeerd)
Bodemkaart van Nederland 1:50.000[12]	bebouwing (niet geclassificeerd)
Meandergordelkaart[13]	strandvlakte
Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN)[14]	circa 0,50-1,10 m +NAP

Op de Vereenvoudigde geologische kaart van Haarlem ligt het plangebied in een langgerekte zone met veen, welke ruwweg van Aerdenhout tot Velserbroek loopt. In wezen is dit een depressie in de het Haarlemse strandwallencomplex (afb. 3).

De geomorfologie in het plangebied is niet geclassificeerd, wegens de ligging in de bebouwde kom (afb. 4). Daarbuiten is op de geomorfologische kaart sprake van een ingesloten strandvlakte

[8] De Mulder *et al.* 2003., Stouthamer *et al.* 2015.

[9] https://www.dinoloket.nl/ondergrondgegevens

[10] Blokzijl *et al*, 1995

[11] Alterra 2008.

[12] Alterra 2014.

[13] Cohen *et al.* 2012.

[14] ahn.arcgisonline.nl/ahnviewer.

(kaartcode: M76), een vlakte ontstaan door afgraving en/of egalisatie van duinen of strandwallen (kaartcode: M92), kustduinen met bijbehorende vlakten en laagten (kaartcode: L53) en een strandwalrest-dijk (kaartcode: B77). Gezien de nabijheid ervan, is de kans aannemelijk dat het plangebied zich op de ingesloten strandvlakte bevindt. Dit strookt ook met de landschappelijke ligging van de kern Overveen. De meandergordelkaart (niet afgebeeld) laat eveneens zien dat het plangebied tussen strandwallen ligt, derhalve in een strandvlakte.[15]

Het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN; afb. 5) toont weinig reliëf in het centrale deel van het plangebied, rond 0,90-1,10 m +NAP. Aan de westelijke en oostelijke randen van het plangebied loopt het reliëf af, tot een gemiddelde van 0,50 m +NAP.

Op de bodemkaart (afb. 6) is te zien dat de bodem in het plangebied evenmin gekarteerd is, wegens de ligging in de bebouwde kom. In de directe omgeving zijn echter beekeerdgronden in leemarm en zwak lemig fijn zand aanwezig (kaartcode: pZg21), kalkhoudende duinvaaggronden in fijn zand (kaartcode: Zd20A), vorstvaaggronden in leemarm en zwak lemig fijn zand (kaartcode: Zb21), kalkhoudende vlakvaaggronden in matig fijn zand (kaartcode: Zn50A), en kalkhoudende enkeerdgronden in matig fijn zand (kaartcode: EZ50A). Het gros van deze bodemtypes is indicatief voor duin- en strandafzettingen. De beekeerdgronden specifiek, welke zich het meest nabij het plangebied bevinden, zijn lage zandgronden met 20 tot 50 cm dikke humushoudende bovengrond die is ontstaan door een intensief agrarisch landgebruik en een blauwgrijze, gereduceerde ondergrond.[16] Ze bevinden zich overwegend in de laagste delen van het landschap bevinden – vandaar het wat kleiige bovenste deel van het profiel en de naamgeving, die naar beekdalen verwijst.[17] Van dit laatste is hier echter geen sprake.

2.3.3 Beschrijving van bekende archeologische waarden

In het onderzoeksgebied zijn de volgende archeologische (indicatieve) waarden en ondergrondse bouwhistorische waarden vastgesteld (zie afb. 7):

Archis 3 zaakidentificatie vondstmelding	Omschrijving	Datering[18]	Opmerking
2993894100	gootjes waarin 18e-eeuws aardewerk werd aangetroffen	NTB	waarneming bij rioleringswerkzaamheden in 1989
3235004100	paalsporen, in een cirkel; mogelijke grafheuvel?	BRONS	in 1995 tijdens onderzoek van AWN aangetroffen

Archis 3 zaakidentificatie onderzoek	Soort onderzoek	Resultaat	Advies
2043510100	bureauonderzoek	n.v.t.	Betreft inventarisatie uit 1995 van archeologische vindplaatsen in de Amsterdamse Waterleidingduinen
2258997100	bureau- en inventariserend veldonderzoek in de vorm van verkennend booronderzoek	getijde-afzettingen in plaats van strandvlakteafzettingen aangetroffen, afgedekt door veenlaag met veraarde top	Oostelijk deel plangebied karterend booronderzoek uitvoeren, verwachting IJZL-ROM in top veraard veen
2271923100	bureauonderzoek	n.v.t.	Onbekend. Toponiem ‘waterlopen’

[15] Cohen *et al.* 2012.

[16] Vos 1992.

[17] De Bakker 1966.

[18] Voor een verklaring van de afkortingen, zie tabel 1.

De twee meest in het oog springende en meest relevante bekende waarden, betreffen de vondst[19] van een cirkel van paalsporen die als grafheuvel zijn geïnterpreteerd op circa 270 m ten noordwesten van het plangebied en het bureau- en inventariserend veldonderzoek in de vorm van verkennend booronderzoek[20] aan de Korte Verspronckweg 7-9 op circa 350 m ten zuiden van het plangebied:

- Ter plaatse van de grafheuvel staat nu een pand uit 2004, Bloemendaalseweg 185c. Meer info over deze mogelijke grafheuvel is niet bekend;
- Het onderzoek aan de Korte Verspronckweg 7-9 biedt relevant inzicht in de bodemopbouw ter plaatse, die gezien de nabijheid gelijkend kan zijn op de bodem ter plaatse van het plangebied. Verwacht werd een pakket strandzand met daarop veen, maar eerstgenoemde bleken tijdens het verkennend booronderzoek niet aanwezig te zijn – in plaats daarvan was sprake van getijde-afzettingen. In het oostelijk deel was bovenop dit mariene pakket sprake van een mineraalarme veenlaag met geoxideerde/veraarde top, welke derhalve enige tijd aan het oppervlak gelegen moet hebben. Hoger in het profiel bevond zich ene tweede veenlaag, van waarschijnlijk laatromeinse tot middeleeuwse ouderdom. In dit plangebied werd vervolgonderzoek middels karterende boringen geadviseerd, wegens de kans op het aantreffen van resten uit de periode Late IJzertijd – Romeinse tijd in de top van het mineraalarme veen.[21]

Op de archeologische beleidskaart van de gemeente Bloemendaal ligt het plangebied in een zone met de aanduiding Waarde – Archeologie 6. In het beleidsplan van de gemeente zijn dit de zones met de ruimste vrijstellingsgrenzen – in dit geval 1.000 m^2 en 100 cm –mv – en dus de laagste archeologische verwachting.[22]

Op de Informatiekaart Landschap en Cultuurhistorie van de provincie Noord-Holland ligt het plangebied niet in een zone met bijzondere archeologische of aardkundige waarden, noch is er sprake van bouwkundige waarden in of nabij het plangebied.[23]

Samengevat kan worden gesteld dat de omgeving van het plangebied relatief arm is aan bekende archeologische vindplaatsen, maar het onderzoek aan de Korte Verspronckweg 7-9 geeft aan dat er wel degelijk sporen van bewoning te verwachten zijn, in de top van veraarde veenlagen en, wanneer aanwezig, in de top van strandvlakteafzettingen – ook al is de verwachting hier lager dan op de hoger gelegen en dus potentieel kansrijkere strandwallen.

[19] zaakidentificatie 3235004100 (Archis2 waarnemingsnummer 412531).

[20] zaakidentificatie 2258997100 (Archis2 onderzoeksmeldingsnummer 37129).

[21] Holl & Huizer 2009.

[22] Past2Present 2011.

[23] maps.noord-holland.nl.

2.3.4 Beschrijving van de historische situatie, mogelijke verstoringen en bouwhistorische waarden

De historische situatie is op verschillende kaarten als volgt:

Bron	Jaartal	Historische situatie
Kadastrale minuut[24]	1811-1832	weiland
Bonnekaart[25]	1877	idem
Bonnekaart[26]	1894	idem
Bonnekaart[27]	1900	idem
Bonnekaart[28]	1905	idem
Bonnekaart[29]	1910	idem
Bonnekaart[30]	1913	idem
Bonnekaart[31]	1920	idem
Bonnekaart[32]	1826	idem
Bonnekaart[33]	1935	idem
Topografische kaart[34]	1962	weiland en tankgracht
Topografische kaart[35]	1970	bebouwd en tankgracht
Topografische kaart[36]	1990	bebouwd
Topografische kaart[37]	1999	bebouwd

Bewoningsgeschiedenis

De ontwikkeling van het plangebied en haar directe omgeving door de eeuwen is indirect beïnvloed door de gestage uitbreiding van de stad Haarlem en haar economische ontwikkeling. In de 16e eeuw vluchten veel kapitaalkrachtige Vlamingen naar Nederland, na de inname van Antwerpen in 1585 door de Spanjaarden. Velen van hen vestigden zich in Haarlem en brachten daar de linnen-, zijde- en damastindustrie tot ongekende bloei. Omstreeks 1640 gaf deze nijverheid aan zo'n 20.000 Haarlemmers werk. Ook Overveen en Bloemendaal profiteerden van de economische voorspoed van Haarlem door zich toe te leggen op het bleken van linnen en garens. In 1602 telden Bloemendaal en Overveen zo'n 33 blekerijen, waaronder enkele kleerblekerijen. In de 18e eeuw was het gedaan met de Gouden Eeuw in Haarlem en raakte de stad in verval, wat zijn weerslag had op de blekerij. Het aantal nam sterk af. Alleen de kleerblekers wisten het hoofd boven water te houden, omdat de Amsterdamse en Haarlemse welgestelde burgerij hun witgoed door de Overveners en Bloemendalers lieten wassen en bleken.

In 1722 kocht de stad Haarlem de drie ambachten Tetterode (Overveen), Aelbertsberg (Bloemendaal) en Vogelenzang. In 1795 werd na het uitbreken van de Bataafse revolutie het systeem van heerlijkheden afgeschaft en konden de inwoners van de drie dorpen voor het eerst vanuit hun midden hun eigen bestuurders kiezen. In diezelfde tijd werd de naam Aelbertsberg vervangen door Bloemendaal. De naam Overveen, de door de Haarlemmers gegeven aan het dorp dat aan de andere kant lag van de smalle veenstrook die de duinrug van Haarlem scheidde van die van Bloemendaal, was al geruime tijd ingeburgerd. De ambachtsheerlijkheid had echter nog meer te bieden. In de 17e eeuw hadden zich hier tal van gefortuneerde kooplieden gevestigd, die hun

[24] Kadaster 1811-1832, minuutplan Bloemendaal, Noord Holland, sectie A, blad 02 (MIN07020A02)

[25] Bureau Militaire Verkenningen 1877.

[26] Bureau Militaire Verkenningen 1894.

[27] Bureau Militaire Verkenningen 1900.

[28] Bureau Militaire Verkenningen 1905.

[29] Bureau Militaire Verkenningen 1910.

[30] Bureau Militaire Verkenningen 1913.

[31] Bureau Militaire Verkenningen 1920.

[32] Bureau Militaire Verkenningen 1926.

[33] Bureau Militaire Verkenningen 1935.

[34] http://www.topotijdreis.nl

[35] http://www.topotijdreis.nl.

[36] http://www.topotijdreis.nl

[37] http://www.topotijdreis.nl

geld wilden beleggen in grond en die in de zomermaanden de stad wensten te ontvluchten om te genieten van het buitenleven. Sommigen kochten een middeleeuwse versterkte woning of een boerenhofstede en lieten die verbouwen, anderen lieten een geheel nieuwe buitenplaats optrekken.

Het verlies aan inkomsten aan het eind van de 18e eeuw als gevolg van de teloorgang van de blekerijen en de buitenplaatsen werd deels goedgemaakt door de opkomst van de bloembollencultuur in met name Overveen. In de eerste helft van de vorige eeuw kwam aan deze bloeiende bedrijfstak een einde, door onder andere de bouw van het tuindorp Ramplaan, de annexatie door Haarlem in 1927 van een deel van Overveen, de concurrentie van Hillegom en Lisse, de Eerste Wereldoorlog (waardoor de export stopte), en de crisisjaren. Van de 145 hectare bloembollenvelden die vroeger op Overveens grondgebied lagen, is dan ook nauwelijks iets meer over.[38]

Oude kaarten
Op oude kaarten is de ontwikkeling van het landschap goed te zien. De kadastrale minuutplannen van 1811-1832 geven nauwkeurig perceelsgrenzen weer, die middels de bijbehorende Oorspronkelijk Aanwijzende Tafelen (OAT) kunnen worden gekoppeld aan eigendom. Het plangebied was destijds in gebruik als weiland (afb. 8).

De Bonnekaarten en opeenvolgende topografische kaarten uit de 19e en 20e eeuw tot heden laten zien dat het landschap tussen de vestingwerken van Haarlem en de oostzijde van de spoorlijn die de stad van Overveen scheidt al sinds het einde van de 19e eeuw steeds verder bebouwd raakt – eerst wat nu de Leidsebuurt is, later wat nu de wijk Kleverpark is – maar dat Overveen eigenlijk pas vanaf de jaren 50 van de vorige eeuw echt is gaan groeien.

Op de topografische kaart van 1961 wordt het oostelijk deel van het plangebied doorsneden door een brede watergang. Uit het vooronderzoek naar conventionele explosieven[39] dat voor onderhavig plangebied is uitgevoerd blijkt dat het gaat om een in september 1944 gegraven tankgracht van de Delft door de Willem de Zwijgerland en de Waldeck-Pyrrmontlaan tot de spoorlijn Haarlem-Zandvoort gegraven tankgracht.

Het plangebied blijft tot in de jaren 70 onbebouwd en in gebruik als weiland: bebouwing hier en in de nabijheid komt pas op met de aanleg van de Westelijke Randweg (afb. 9 t/m 15). Volgens de Basisadministratie Adressen en Gebouwen (BAG)[40] dateert de huidige bebouwing in het plangebied uit 1984. In de voorafgaande periode, vermoedelijk eind jaren 70 of begin jaren 80, wordt de in 1944 gegraven tankgracht gedempt.

2.4 Gespecificeerde verwachting en conclusie

De eerste, voor het bureauonderzoek opgestelde onderzoeksvraag *"Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?*" kan als volgt worden beantwoord:

Ja, gelet op de verwachte bodemopbouw in het plangebied, de onderzoeksresultaten aan de Korte Verspronckweg 7-9 alsook de resultaten van een vooronderzoek naar de aanwezigheid van conventionele explosieven[41] is het mogelijk dat er zich archeologische waarden in het plangebied bevinden:

- Op basis van het bureauonderzoek worden allereerst nederzettingsresten verwacht in de top van het zand van de strandvlakte (indien deze afzettingen aanwezig zijn en er niet sprake is van getijde-afzettingen zoals ook aan de Korte Verspronckweg 7-9 het geval was), uit de periode vanaf het Laat-Neolithicum (toen de strandvlakte gevormd werd) tot in

[38] noord-hollandsarchief.nl

[39] Rotteveel & Zantingh 2019.

[40] https://bagviewer.kadaster.nl

[41] Rotteveel & Zantingh 2019.

de IJzertijd (toen de veengroei in de strandvlakte begon). Voor deze periode geldt dan ook een middelhoge verwachting;
- In de top van het bovenliggende veenpakket, indien deze geoxideerd/veraard is, kunnen archeologische resten aangetroffen worden uit de periode Late IJzertijd – Romeinse tijd. Voor deze periode geldt dan ook een middelhoge verwachting;
- In de Middeleeuwen en het grootste deel van de Nieuwe tijd lag het plangebied ter plaatse van weiland en was onbebouwd. Voor deze periode geldt dan ook een lage verwachting.
- In het oostelijk deel van het plangebied is sprake van een gedempte tankgracht uit 1944.

De beperkte beschikbare gegevens laten niet toe het complextype en de omvang van de verwachte resten nader te specificeren, noch is het bekend in hoeverre er sprake is van bodemverstoringen in het plangebied. De aard en omvang van eventuele bodemverstoringen kan alleen maar vastgesteld worden middels een veldtoets van de in dit bureauonderzoek uitgesproken archeologische verwachting.

Voor de gespecificeerde verwachting gelden de volgende karakteristieken:

Karakteristiek	**Omschrijving**
datering:	Laat-Neolithicum – Romeinse tijd
complextype(n):	NX
omvang:	onbekend
landschappelijke en/of geologische context:	strandvlakte met veen
diepteligging:	vanaf circa 45 cm –mv
locatie:	geheel plangebied, waar bodem intact is
soort vindplaats:	vindplaats met overwegend grondsporen en vondststrooiing van vuursteen en/of aardewerk, alsook mogelijk een archeologische laag
uiterlijke kenmerken:	greppels, (paal)kuilen, afvalkuilen met lage dichtheid, 'vuile' laag
conservering:	afhankelijk van bodemverstoring, relatief goed (onverbrande organische resten mogelijk bewaard gebleven gezien relatief vochtige bodem)
wordt het archeologisch relevante niveau bedreigd door de voorgenomen werkzaamheden:	zeer waarschijnlijk wel

De beantwoording van de overige onderzoeksvragen is als volgt:

- *Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek kan worden geadviseerd*?
  Nee, om de kans op de aanwezigheid van archeologische resten te bepalen is vooral het verwerven van inzicht in de bodemopbouw en de mate van intactheid van belang. Geadviseerd wordt daarom een inventariserend veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek uit te voeren.

3 Aanbeveling

ADC ArcheoProjecten adviseert om een inventariserend veldonderzoek uit te voeren door middel van een verkennend booronderzoek. Het doel van dit onderzoek is de op basis van het bureauonderzoek opgestelde gespecificeerde verwachting aan te vullen en te toetsen. De exacte invulling van de werkzaamheden dient te worden vastgelegd in een Plan van Aanpak (PvA).

Wij wijzen erop dat de bevoegde overheid op basis van dit rapport een selectiebesluit neemt. De mogelijkheid bestaat dat dit selectiebesluit afwijkt van het door ons opgestelde advies.

Literatuur

Alterra, 2008: *Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000; Landsdekkend digitaal bestand.*

Alterra, 2014: *Bodemkaart van Nederland 1:50 000; Landsdekkend digitaal bestand.*

Bakker, H. de, 1966: *De subgroepen van het systeem van bodemclassificatie voor Nederland.* In: Boor en Spade XV p. 25-41. Wageningen.

Blokzijl, J., C.W. Dubbelaar, W. de Gans & J. de Jong, 1995: *Vereenvoudigde geologische kaart van Haarlem en omgeving*. Haarlem (Rijks Geologische Dienst).

Bureau Militaire Verkenningen, 1877, 1894, 1900, 1905, 1910, 1913, 1920, 1926 en 1935: *Haarlem, blad 346, 1:25.000.*

Cohen, K.M., E. Stouthamer, H.J. Pierik & A.H. Geurts, 2012: *Digitaal Basisbestand Paleogeografie van de Rijn-Maas Delta.* Utrecht.

Gemeente Haarlem, 2014. *Haarlemse Richtlijnen. Aanvullende specificaties ten behoeve van archeologisch onderzoek in de gemeente Haarlem*. Versie 2.0 (oktober 2014). Haarlem.

Haans, J.C.F.M. & G.C. Maarleveld, 1981: *Bodem en Landschap.* In: Centrum voor Landbouwpublikaties en Landbouwdocumentatie (red): *Bodemkundige landschappen van Nederland.* Wageningen.

Hermelink, M.I., 2017: *Verkennend bodem- en verhardingsonderzoek Westelijke Randweg 1 te Overveen.* HB Adviesbureau projectnummer 17HB0112. Alkmaar.

Holl, J. & J. Huizer, 2009: *Korte Verspronckweg 7-9, Haarlem. Een Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek*. ADC Rapport 2084. Amersfoort.

Kadaster, 1832: *Kadastrale kaart 1811-1832: minuutplan Bloemendaal, Noord Holland, sectie A, blad 02.*

Mulder, FJ. de, M.C. Geluk, I. Ritsema, W.E. Westerhoff & T.E. Wong, 2003: *De ondergrond van Nederland. Deel 7.* Utrecht.

Nederlands Instituut voor Toegepaste Geowetenschappen TNO, 1998: *Vereenvoudigde geologische kaart van Haarlem en omgeving, schaal 1:50.000.* Haarlem.

Past2Present, 2011: *Beleidsplan archeologie gemeente Bloemendaal*. Woerden.

Rotteveel, J. & M. Zantingh, 2019: *Vooronderzoek conventionele explosieven Westelijke Randweg 1 Overveen.* BeoBOM BB18-108. Hardinxveld-Giessendam.

SIKB, 2013: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) Landbodems*. Gouda.

Stouthamer, E., K.M. Cohen & W.Z. Hoek, 2015: *De vorming van het land. Geologie en geomorfologie*. Utrecht.

TNO, 2013. *Lithostratigrafische Nomenclator van de Ondiepe Ondergrond, versie 2013.* Utrecht.

Vos, G.A., 1992: *Bodemkaart van Nederland 1:50.000. Toelichting bij kaartblad 24 -25 West Zandvoort – Amsterdam.* Wageningen.

Zagwijn, W.H. & C.J. van Staalduinen, 1975: *Toelichtingen bij Geologische overzichtskaarten van Nederland.* Rijks Geologische Dienst. Haarlem.

Zijverden, W.K. van & J. de Moor, 2014: *Het groot profielenboek. Fysische geografie voor archeologen*. Leiden.

Geraadpleegde websites

http://ahn.arcgisonline.nl/ahnviewer/
http://bagviewer.kadaster.nl
http://beeldbank.cultureelerfgoed.nl
https://archis.cultureelerfgoed.nl/
https://easy.dans.knaw.nl
https://www.archieven.nl
https://www.dinoloket.nl/ondergrondgegevens
https://www.kadaster.nl/
https://zoeken.cultureelerfgoed.nl/
http://www.bodemdata.nl
http://www.bodemloket.nl
http://www.ruimtelijkeplannen.nl
http://www.topotijdreis.nl
https://bagviewer.kadaster.nl
https://noord-hollandsarchief.nl
https://maps.noord-holland.nl

Lijst van afbeeldingen en tabellen

Afb. 1 Locatie van het plangebied
Afb. 2 Detailkaart van het plangebied
Afb. 3 Locatie van het plangebied op de Vereenvoudigde geologische kaart van Haarlem
Afb. 4 Locatie van het plangebied op een uitsnede van de Geomorfologische Kaart van Nederland
Afb. 5 Plangebied op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN)
Afb. 6 Plangebied op een uitsnede van de Bodemkaart van Nederland
Afb. 7 Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKWAM), AMK-terreinen en ARCHIS-meldingen
Afb. 8 Plangebied op het minuutplan van de gemeente Bloemendaal (1811-1832)
Afb. 9 Plangebied op de Bonnekaart van 1900
Afb. 10 Plangebied op de Bonnekaart van 1910
Afb. 11 Plangebied op de Bonnekaart van 1920
Afb. 12 Plangebied op de Bonnekaart van 1935
Afb. 14 Plangebied op de topografische kaart van 1970
Afb. 15 Plangebied op de topografische kaart van 1990
Afb. 16 Plangebied op de topografische kaart van 1999

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

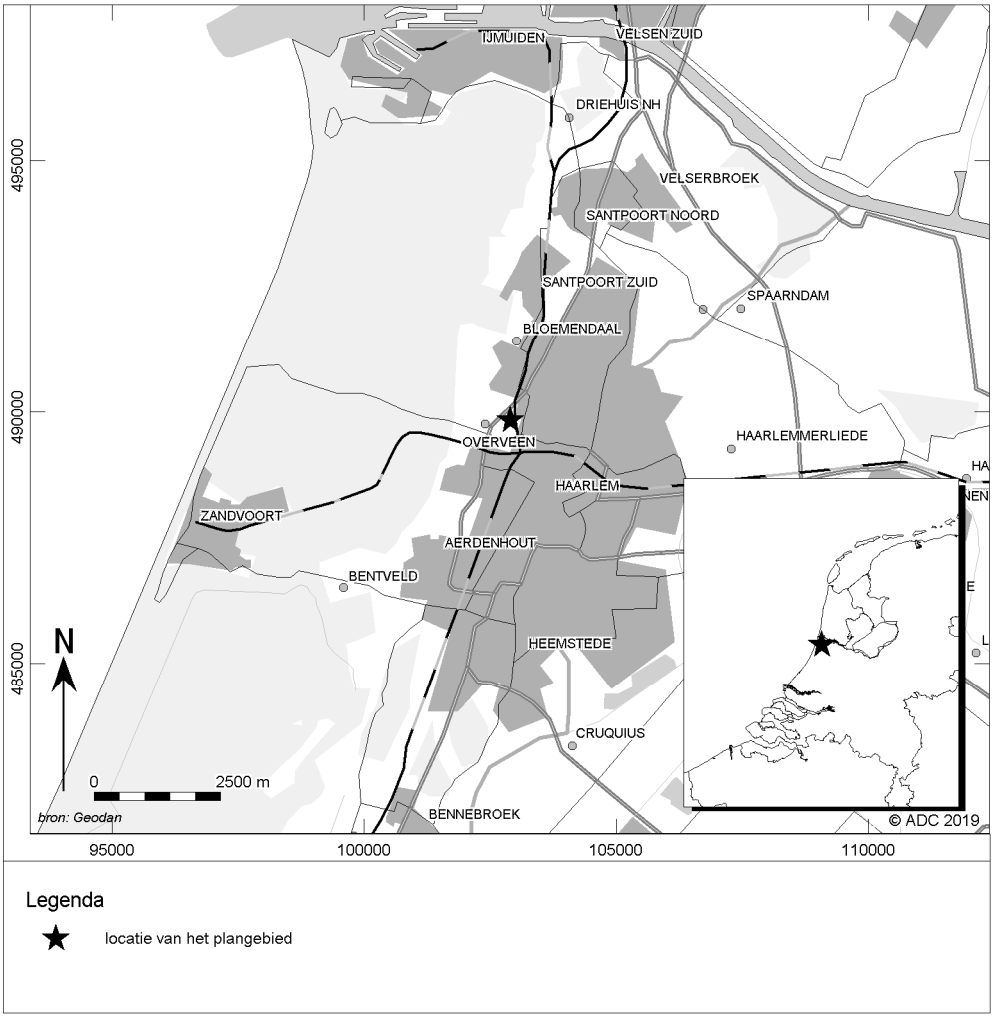

Afb. 1 Locatie van het plangebied

Afb. 2 Detailkaart van het plangebied

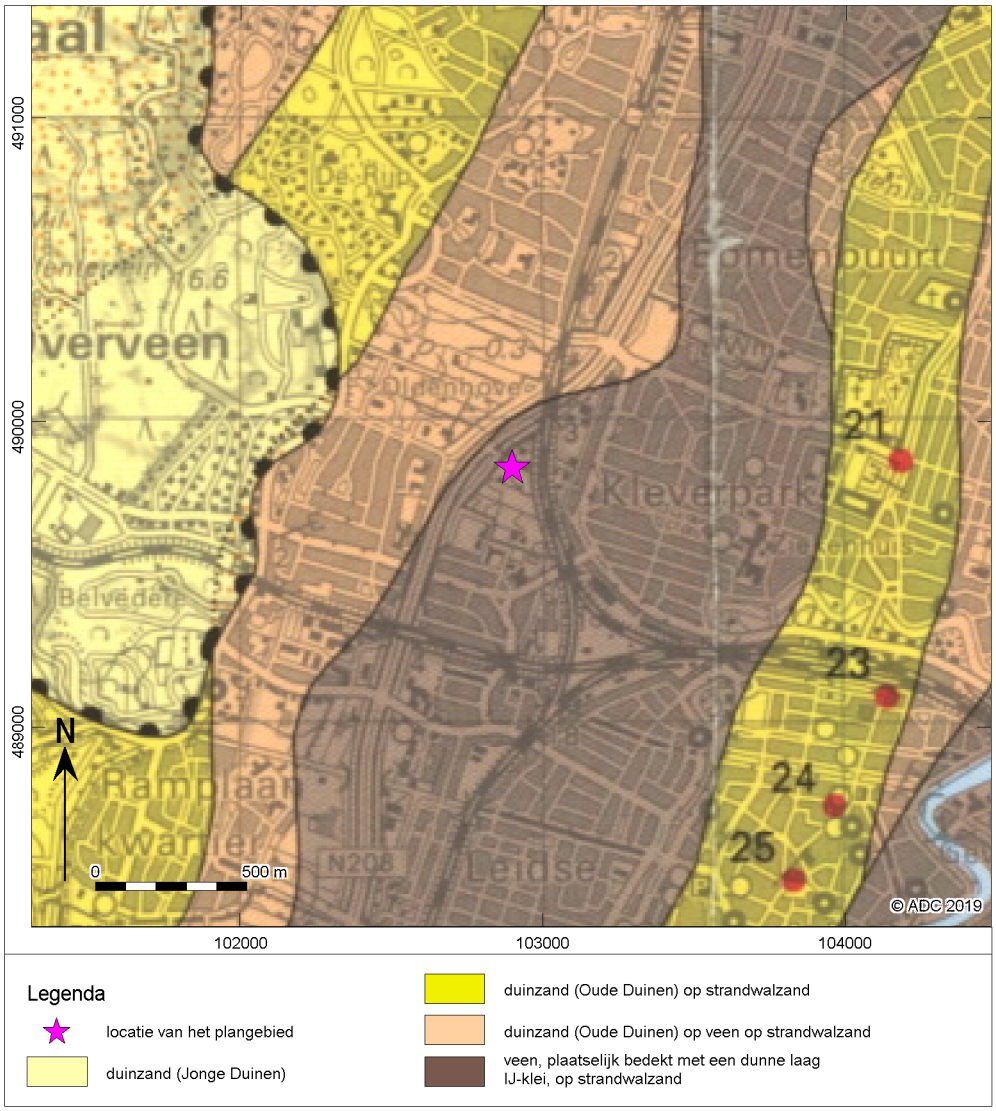

Afb. 3 Locatie van het plangebied op de Vereenvoudigde geologische kaart van Haarlem

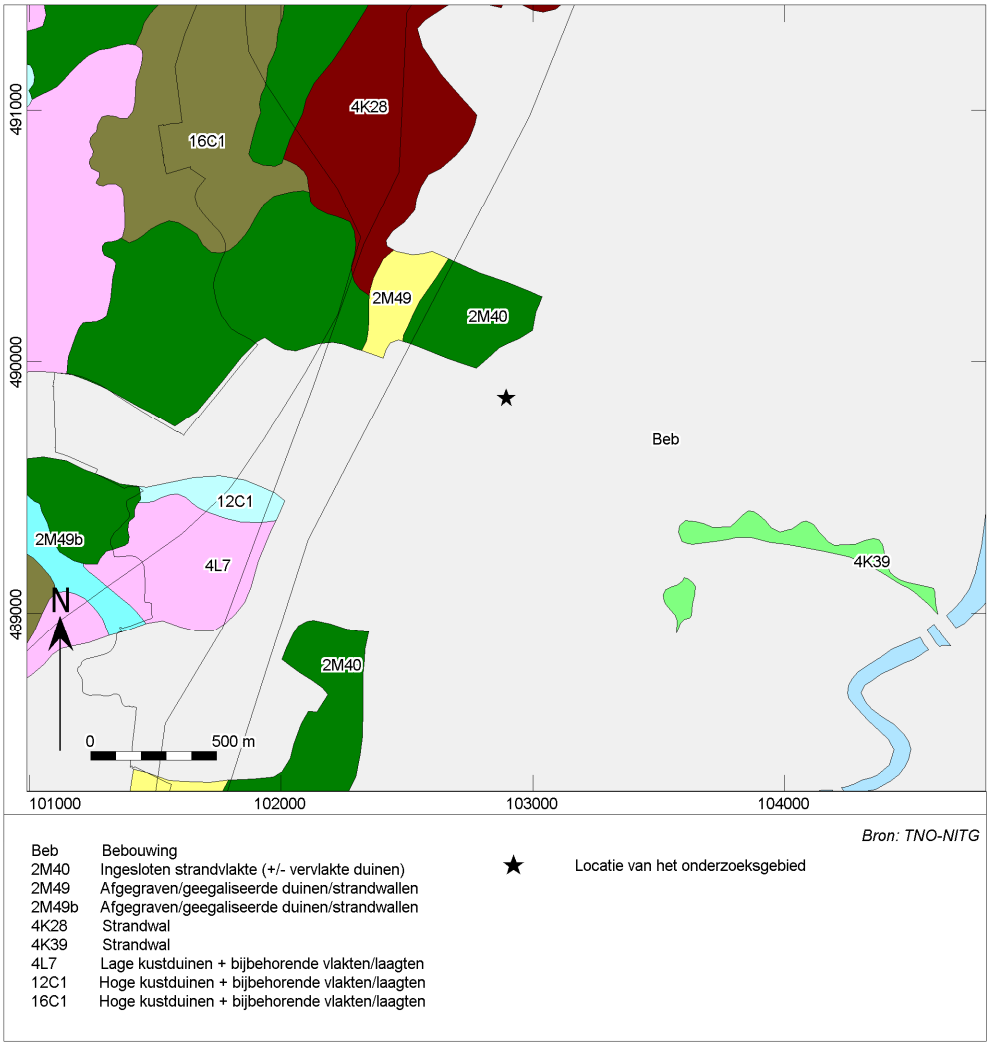

Afb. 4 Locatie van het plangebied op een uitsnede van de Geomorfologische Kaart van Nederland

Afb. 5 Plangebied op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN)

Afb. 6 Plangebied op een uitsnede van de Bodemkaart van Nederland

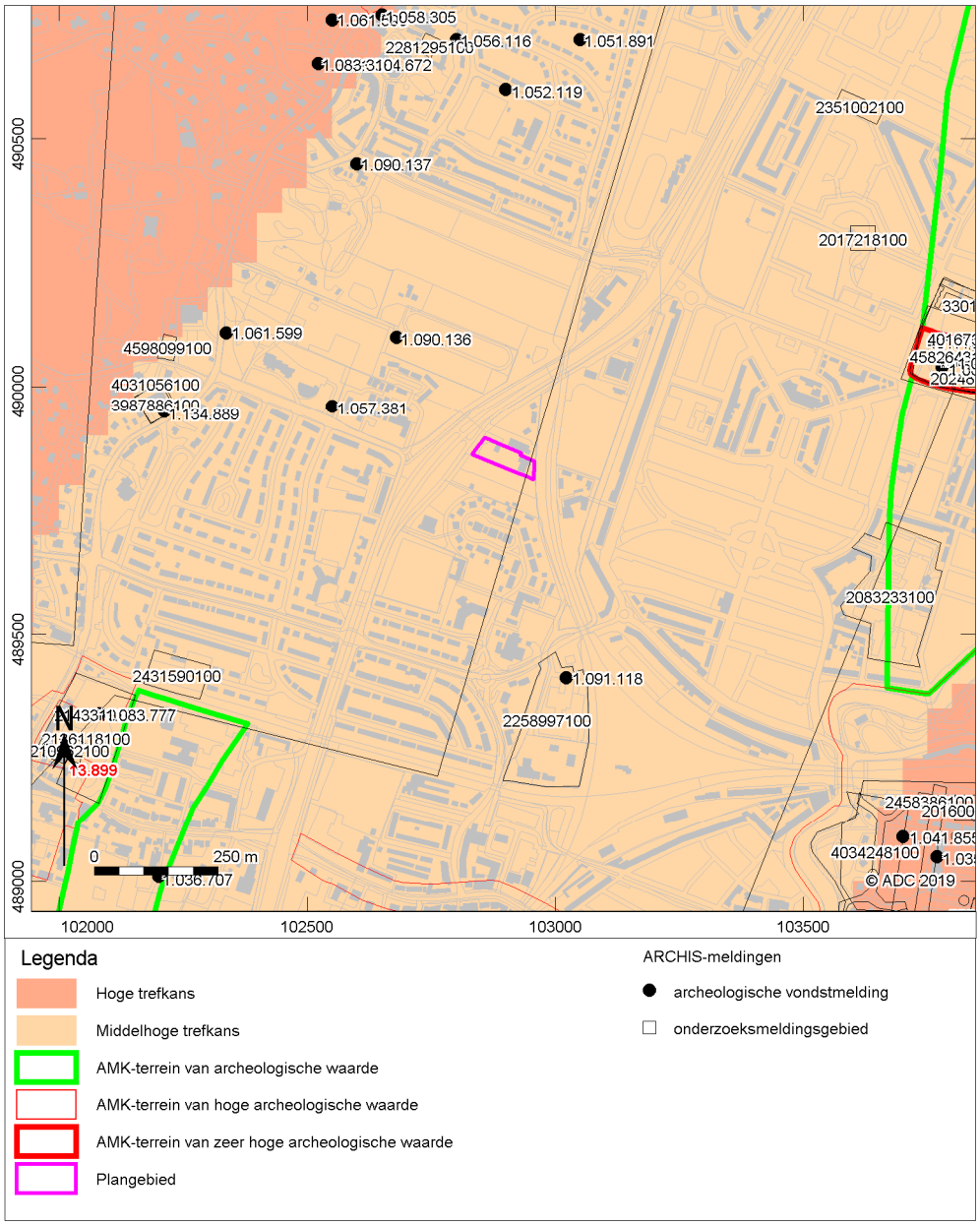

Afb. 7 Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKWAM), AMK-terreinen en ARCHIS-meldingen

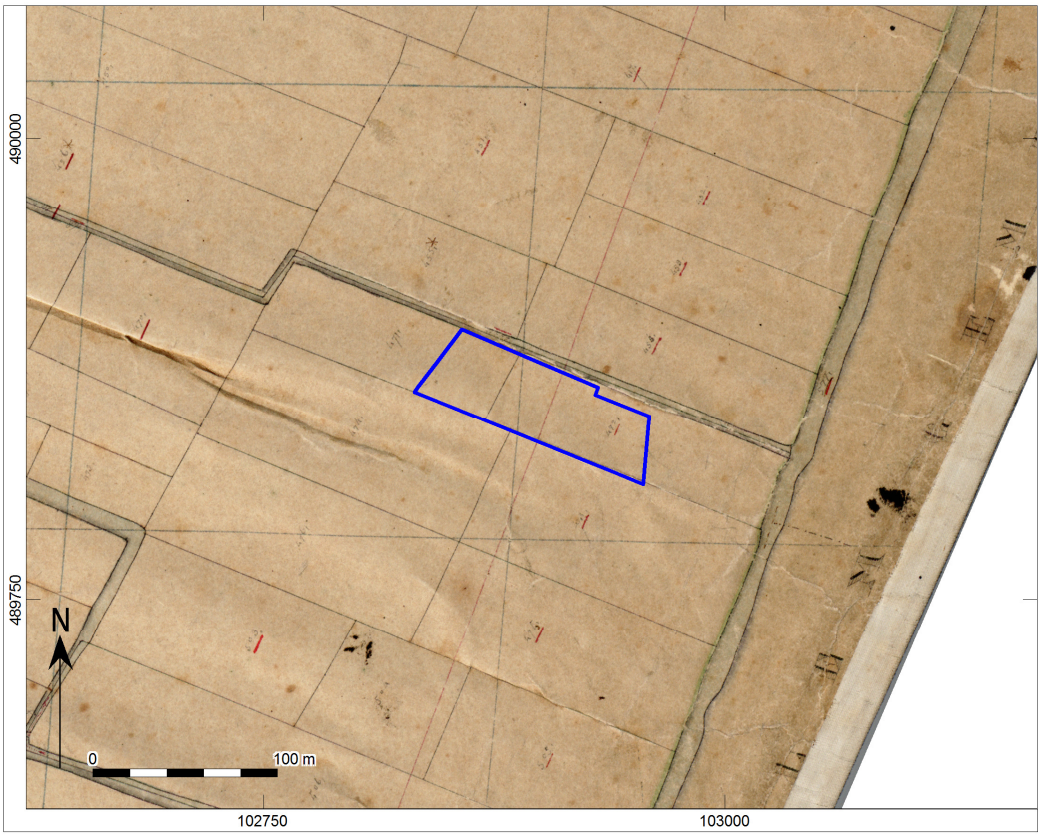

Afb. 8 Plangebied op het minuutplan van de gemeente Bloemendaal (1811-1832)

Afb. 9 Plangebied op de Bonnekaart van 1900

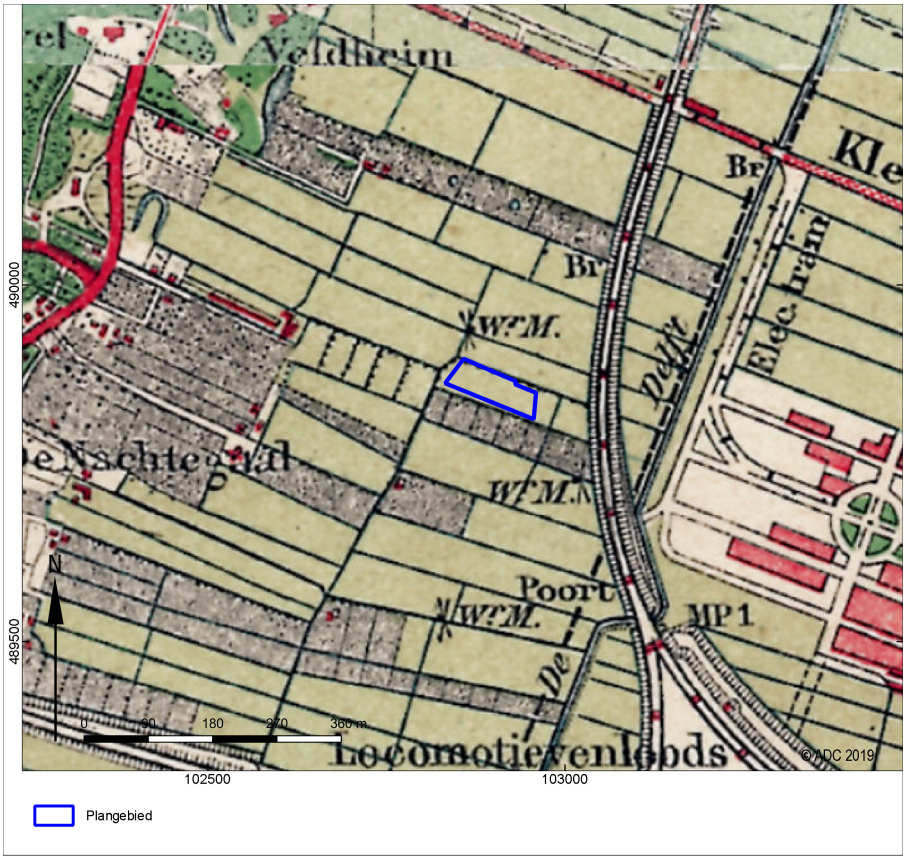

Afb. 10 Plangebied op de Bonnekaart van 1910

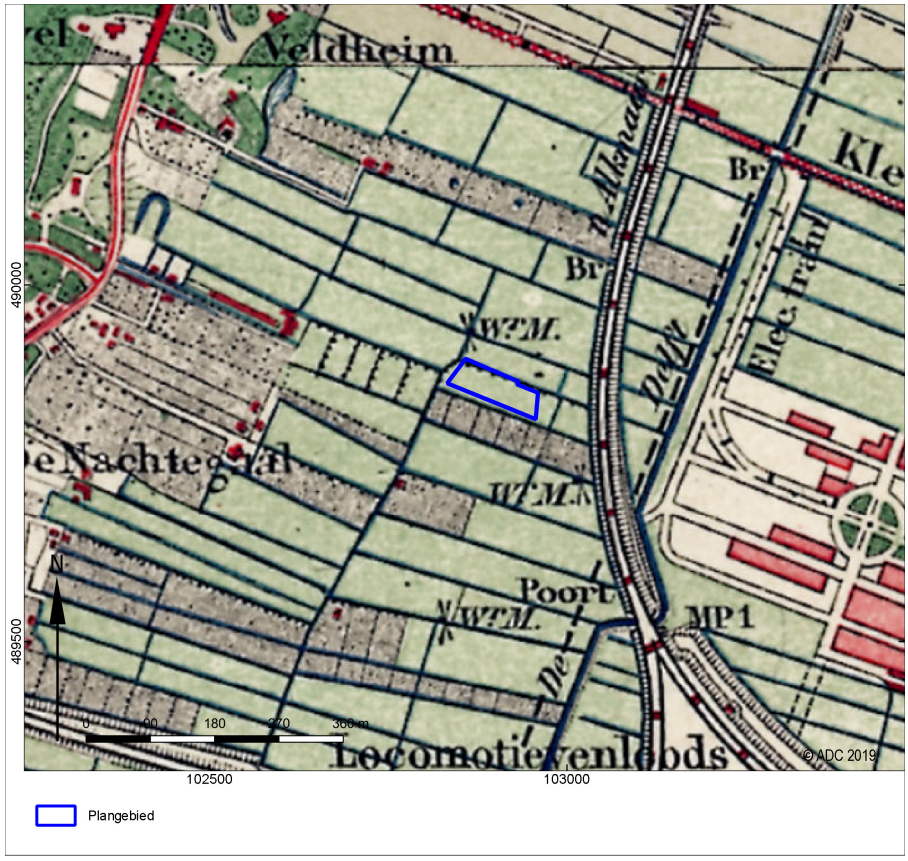

Afb. 11 Plangebied op de Bonnekaart van 1920

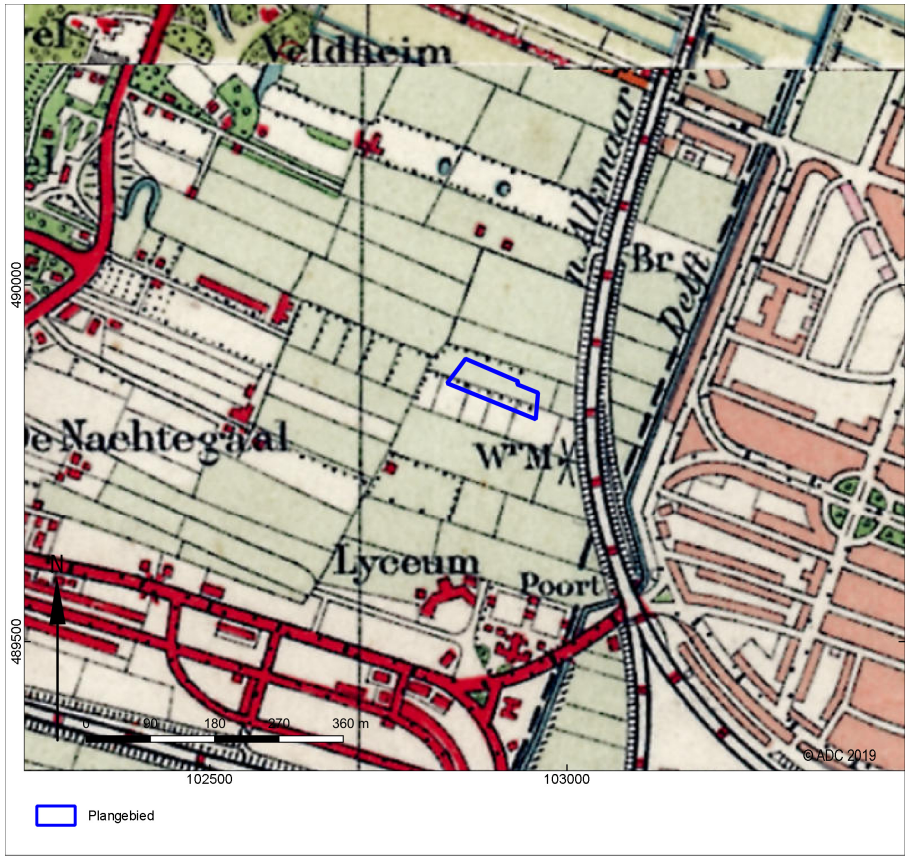

Afb. 12 Plangebied op de Bonnekaart van 1935

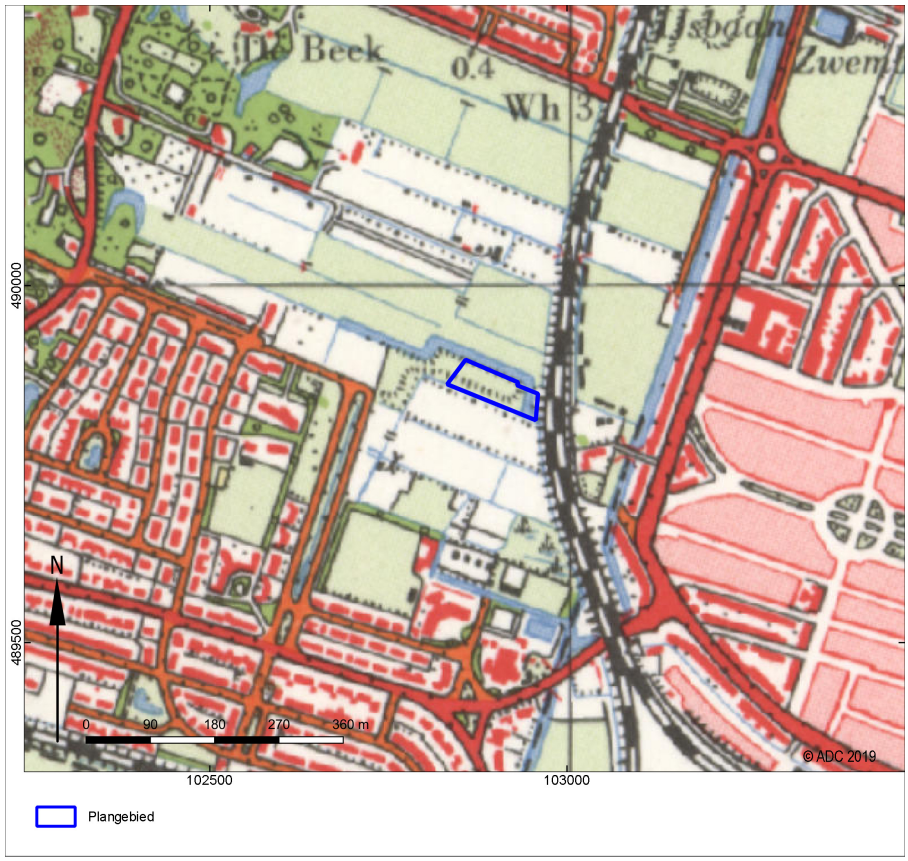

Afb. 13 Plangebied op de topografische kaart van 1962

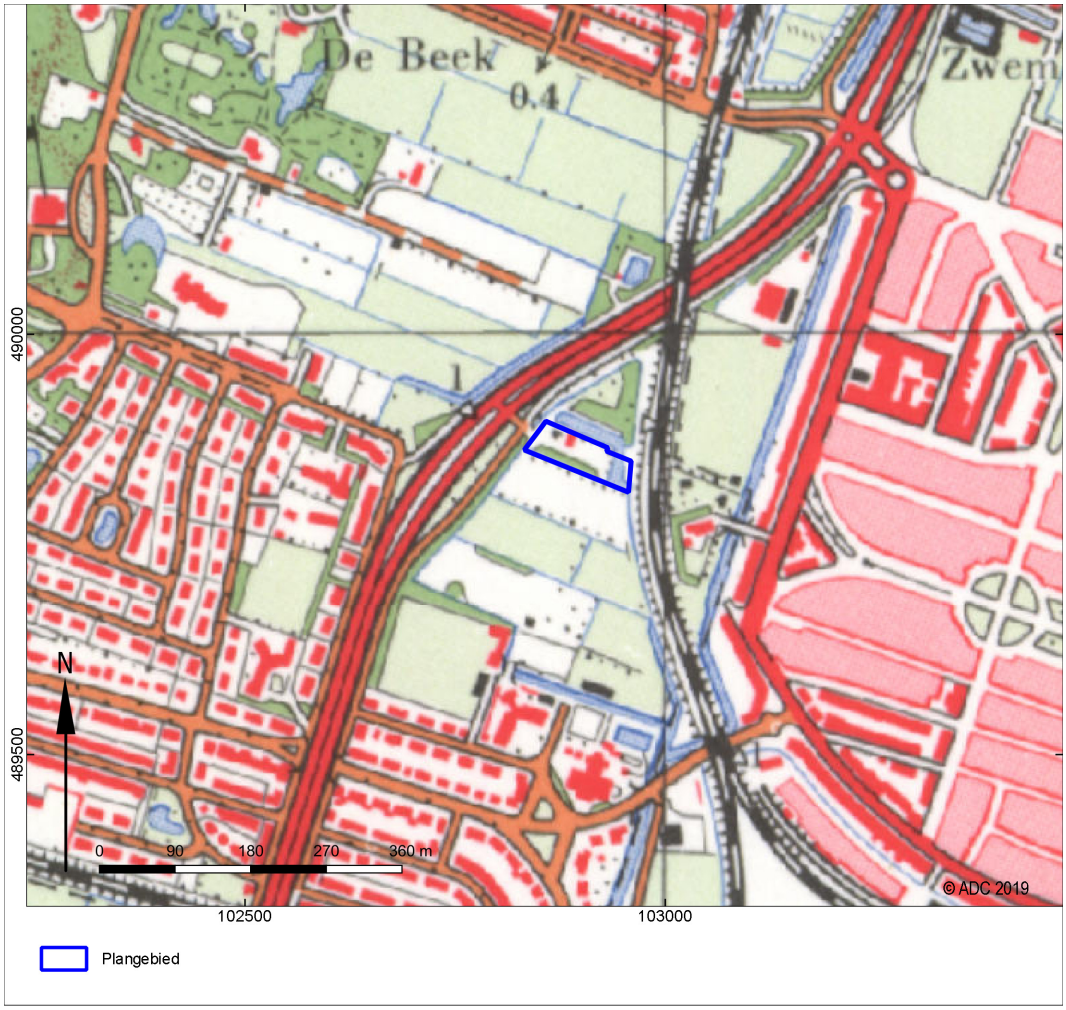

Afb. 14 Plangebied op de topografische kaart van 1970

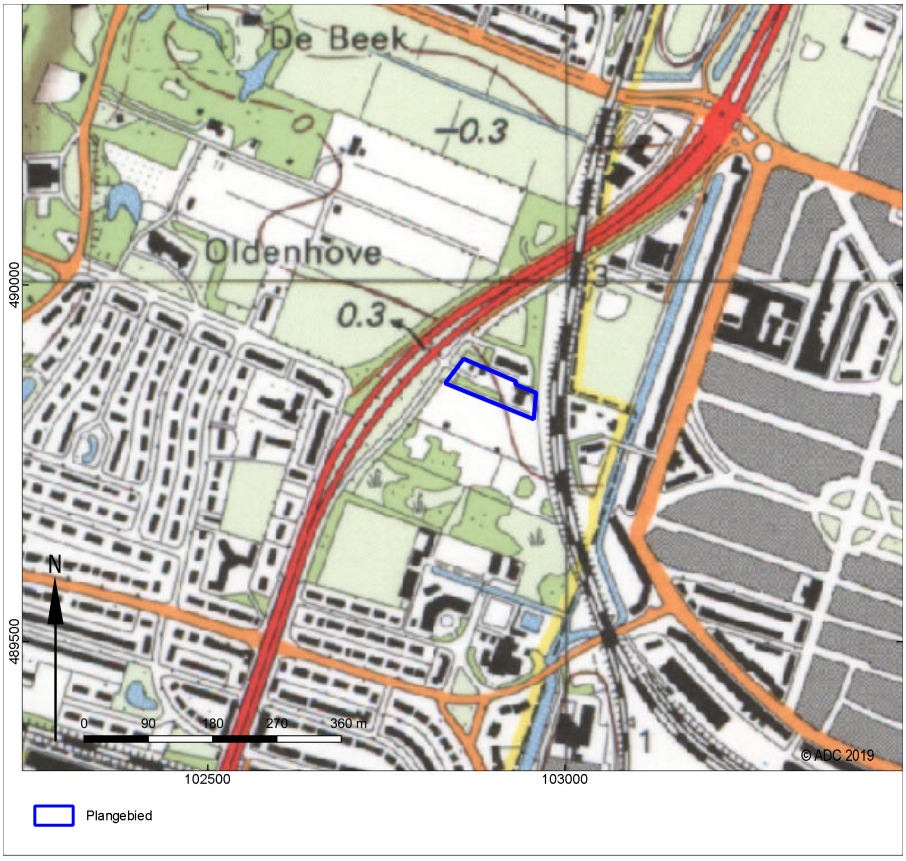

Afb. 15 Plangebied op de topografische kaart van 1990

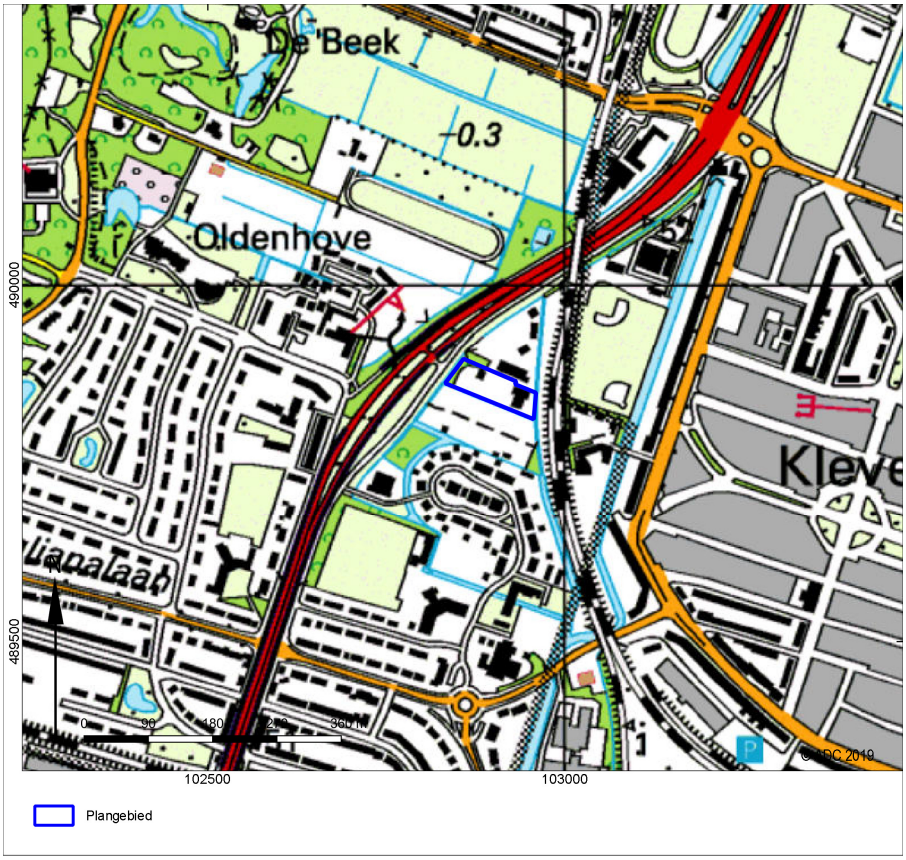

Afb. 16 Plangebied op de topografische kaart van 1999